

Köroğlu'nun Halep Seferi (Amasya Varyantı) Metin İncelemesi *Köroğlu's Aleppo Expedition (Amasya Variant) Reviewing of the Text*

Dr. Öğr. Üyesi Serdar UĞURLU*

Özet

Çalışmamızda daha önce metinlerine ulaşamadığımız sadece ismen varlığından haberdar olduğumuz Köroğlu destanı "Halep Kolu" adlı kol destanının 60 dakikalık bir kaset kaydından hareketle elde edilmiş olan metinleri ele alınmıştır. Bu hikâye kaynak kişilerin ifadelerine göre ilk kez 1960 senesinde Amasya'nın Aydıncıca Nahiyesi, Yeşilöz Köyü'nde, Âşık Veysel ve yardımcısı ya da çırağı olan Âşık İbrahim'in de bulunduğu bir mecliste, Âşık Mehmet tarafından dillendirilmiş ve kayıt altına alınmıştır. Âşık Veysel ve beraberindeki Âşık İbrahim bu köyde Âşık Mehmet'in evinde üç gün misafir kalmışlardır. Âşık Veysel çok memnun kaldığı bu misafirlik sonrası sanatını ve yeteneğini takdir ettiği Âşık Mehmet ile sazlarını değiş tokuş etmiş ve bu şekilde köyden ayrılmıştır. Âşık Mehmet'in mecliste dile getirdiği Köroğlu hikâyesi incelendiğinde, Köroğlu kollarından Halep Kolu'nun bir varyantı olduğu görülmektedir. Ses kaydı tarafımızca, büyük bir itina ile tekrar tekrar dinlenilerek deşifre edilmiş ve elde edilen metin, çalışmamızın konusunu oluşturmuştur. Çalışmada metne geçilmeden önce Anadolu sahası Köroğlu kolları üzerine bugüne kadar yapılan çalışmalar hakkında bilgiler verilmiştir. Bu çalışmalarda Halep kolu ile ilgili ne türden bilgiler var ise çalışmaya alınmış ancak Halep kolunun metinlerine ulaşamadığı da ayrıca belirtilmiştir. Metinden hareketle öncelikle Halep kolu ile ilgili geniş bir özete yer verilmiştir. Özetin hemen ardından ise Halep kolu metninde karşımıza çıkan tiplerin neler olduğuna ve tip özelliklerine yer verilmiş, ardından da metnin formellerine geçilmiştir. Metin tip ve formel bakımından oldukça zengin bir metindir. Metinde ayrıca manzum kıssımlar da oldukça zengindir. Çalışmamız sonuç kısmında bütün çalışma ile ilgili bir değerlendirme yapılmıştır. Sonuç kısmının hemen ardından da folkloristler ve Köroğlu çalışmalarına ağırlık veren edebiyatçılar için elimizdeki Halep kolunun transkripsiyonlu metnine yer verilmiştir. Transkripsiyonlu metin, kaset kaydından aynen duyulduğu şekli ile çalışmamızın sonuna alınmıştır.

Anahtar kelimeler: Köroğlu, destan, Halep kolu, varyant, formel, hikâye.

---

*Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, sugurlu@ibu.edu.tr

Abstract

In our work we have not been able to reach the texts before, but only by name, we are aware of the Köroğlu legend, "Aleppo variant", the arm branch was taken. The text of this epic was obtained from a 60-minute tape record. According to the source people's statements, this story has been recorded in a gathering, where his apprentice Âşık İbrahim was there also and story is put into words by Âşık Mehmet in Yeşilöz, Amasya in 1960. Âşık Veysel and Âşık İbrahim stayed in Âşık Mehmet's house for three days in this village. Âşık Veysel exchanged his instrument (saz) with Âşık Mehmet who he appreciate his art and talent after his visit which he was really pleased. Âşık Veysel's instrument is still protected by this family. When we study Köroğlu story that is put into words by Âşık Mehmet, it is seen that it correponds to Halep Variant which is from arms of Köroğlu. The voice recording was deciphered repeatedly with great care and the resulting text created the subject of our work. Before the passage of the text in the study, information was given on the variants of Köroğlu, the Anatolian area, to date. In these studies, what kind of information about the Aleppo variant was taken into operation. However, it is also stated that the texts of the Aleppo variant can not be reached. Moving from the text, firstly, there is a wide range of ideas about the Aleppo variation. Immediately after the summary, the text of the Aleppo line includes the types and characteristics of the opposing types. Then the formals of the text was passed. The text is very rich in terms of type and formality. The verse is also rich in verse parts. At the end of our study, an evaluation of the whole study was made. Immediately after the conclusion section, for those who work on folklorists and Köroğlu, the transcriptional text of the Alepian variant on hand is included. The transcribed text was taken at the end of our work in the same way as the tape recording.

Keywords: Köroglu, epic, Aleppo variant, variants, formal, story.

Bu çalışmaya konu olan hikâye, Anadolu sahası Köroğlu kollarından "Halep Kolu" adlı Köroğlu kol destanıdır. Daha önce "Halep Kolu" ile ilgili ilk metin neşri yine tarafımızdan "*Köroğlu'nun Halep Kolu (Amasya Varyantı)*" başlığı altında Milli Folklor Dergisinin 115. sayısında "Derleme Makale" türünde yayınlanmıştır (Uğurlu 2017: 157-169). Buradaki yayında derleme makale türünün ve dergi yayın politikasının mecbur kıldığı belirli kısıtlamalar nedeniyle Köroğlu kolları ve Halep Kolu ile ilgili çok mahdut bir bilgilendirmeye yer verilebilmiş ve ardından da Halep Kolu'nun metni çalışmaya eklenmiştir. Aynı kısıtlamalar nedeniyle metinde de bazı kısaltmalara ve değişikliklere gidilmek zorunda kalınmıştır. Daha sonra Halep Kolu ile ilgili ikinci çalışmamız ise Teke Dergisi 6/1 2017 sayısında "*Köroğlu Destanının Halep Kolu Amasya Rivayetinin Varyantlaşma Örnekleri*" başlığı altında yayınlanmıştır (Uğurlu 2017: 115-132). Bu çalışmada elimiz-

deki metin ile bugüne kadar metin neşirleri yapılmış olan diğer Köroğlu kolları karşılaştırılmış, manzum ve mensur bölümlerin benzerlikleri ve farklılıkları gösterilerek varyantlaşma türü ve yoğunluğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Bununla birlikte çalışmanın hacmini çok arttıracığı düşüncesi ile hikâye metni, mevcut çalışmaya eklenememiştir. Elimizdeki “Halep Kolu” metni ile ilgili üçüncü çalışmamız ise şu anda üzerinde durduğumuz “*Köroğlu'nun Halep Seferi (Amasya Varyantı) Metin İncelemesi*” adlı çalışmamızdır. Bu çalışma ile diğer çalışmalarda üzerinde duramadığımız eksiklikler giderilmiş olacaktır. Öncelikle Köroğlu kol destanları ve bunların arasında Halep Kolu'nun durumu, mevcut çalışmamızda ayrıntılı olarak ele alınacaktır. Ayrıca metnin ele geçmesi ile ilgili diğer çalışmalara yansımayan ayrıntılı taraflara da bu çalışma ile birlikte temas etme fırsatı bulunmuştur. Ayrıca çalışmanın sonuna alınmış olan “Halep Kolu” metni, Milli Folklor dergisinde yayınlanmış olan metinden farklı olarak, ses kaydının birebir karşılığıdır. Metinde folklorik ağız özelliklerini yansıtan transkripsiyon işaretlerine yer verilmesinin dışında, ses kaydında anlaşılmayan yerlerin boşluklarına ve Milli Folklor dergisinin kelime sayısını kısıtlaması nedeniyle çıkarılmak zorunda kalınan manzum ve mensur bölümlere de olduğu gibi yer verilmiştir. Metin bütün bu yönleri ile kendisinden önceki çalışmalarımızdan farklı olarak epizotları, kahramanları ve formelleri bağlamında çalışmamızda ele alınacaktır.

1. Halep Kolu Hikâyesi

Âşık Mehmet'in damadı Nebi İnan'ın (76) aktardığına göre 1960 senesinde Nebi İnan henüz 20 yaşlarında iken Amasya vilayetinin Aydınca Nahiyesi, Yeşilöz Köyü'ne Âşık İbrahim adında bir gezgin âşık gelir. Bu gelen kişinin yanında bir de kör bir adam vardır. Elinde bastonu, başında fötr şapkası ve ayağında kara lastiği ile köye gelen bu kör adamın daha sonra adının Âşık Veysel olduğunu öğrenir. Âşık İbrahim ile Âşık Veysel bu şekilde köy köy ve kaza kaza gezerek, gittikleri yerlerde sazlarını ve sözlerini duyururlarmış. Yeşilöz Köyüne geldiklerinde bu köyde de bir meclis düzenlemişler. Âşık Mehmet, Âşık Veysel ve Âşık İbrahim'den oluşan bu meclis, dönemin olumsuzluklarına rağmen kayıt altına alınabilmiştir.¹

---

¹ Hünkâr Mehmet İnan (20) aynı zamanda Nebi İnan'ın torunu ve A.İ.B.Ü. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, üçüncü sınıf öğrencisidir. Hünkâr Mehmet İnan'dan alınan bu ses kayıt kaseti üzerinde önce İnan'ın kendisi çalışmıştır. Ses kaydındaki anlaşılmayan bölümler önce İnan tarafından kendi köyü olan Amasya'nın Yeşilöz Köyü'nde köyün yaşlılarına dinletilerek deşifre edilmeye çalışılmış, ardından da hala anlaşılmayan bazı bölümler için Sivas'ın Şarkışla Köyü'ne gidilerek Âşık Veysel'in yol arkadaşı olan Âşık İbrahim'in yakın dostu Âşık Hasan ile görüşülmüştür. Bu şekilde deşifre işlemleri tamamlandıktan sonra ortaya çıkan metnin hala eksikliklere ve anlaşılmayan

Nebi İnan'ın aktardığına göre Yeşilöz Köyü'ne gelen Âşık İbrahim ve Âşık Veysel, bu köyde üç gün kaldıktan sonra memnuniyetlerini dile getirerek ayrılırlar. Bu ziyareti Nebi İnan'ın eşi Firdevs İnan (72) ise şöyle anlatmaktadır: "Âşık Mehmet benim babam olur idi. Âşık Veysel ve yol arkadaşı Âşık İbrahim'i bizzat evimizde karşıladık. Kendini hep şöyle anlatırdı:

Bir küçük dünyam var içimde benim.

Meynetim, ziynetim bana kâfidir.

Görenler dar görer, geniştir bana.

Sohbetim, ülfetim bana kâfidir.

Babamın bir defteri vardı. Âşık Veysel'in bu sözü bu defterden okunmuştur. Babam bir gün köy meydanında kurmuş sofrasını Âşık Veysel ile sohbet etmiş. O sıra Âşık İbrahim'le hısım olmuşlar. Veysel köy enstitülerinde ders verir imiş. Şarkışla'yımış memleketi, konuşurlarken duydum. Şiirleri, sözleri büyük edebiyatçılar ile tanınmış bir âşıkmiş. Son gününde babamın sazıyla kendi sazını değiştirdiler hatta o şekilde gitti Amasya'dan. Ardından geriye sadece sazı ve ses kayıtları kaldı ve bir de fotoğraf hepsi bu kadardı."² Sazların çalındığı, cem evlerinde nefeslerin söylendiği bu yıllarda Âşık Mehmet, Amasya genelinde tanınan ve güzel deyişler ve demeler söyleyebilen bir âşiktir.³ Ses kaydından anlaşıldığı üzere Âşık Mehmet, düzenledikleri mecliste Köroğlu'nun "*Halep Kolu*" olarak bilinen kolun "*Amasya Varyantı*"nı sazı eşliğinde dile getirmiştir. Manzum ve mensur kısımlardan oluşan bu hikâyenin ses kaydı tam 60 dakikadır. Kayıt dinlendiğinde hikâye anlatımına Âşık Veysel'in katılmadığı, kaydın Âşık Mehmet'in icrasından ibaret olduğu görülmektedir. Sadece bazı manzum kısımların icrasından hemen önce âşığın evdekilere hitaben "*baħalım Kórölu ne diyecek âlar ne dinleyecek desin mi şindi*" şeklindeki sorusuna dinleyenlerden birisinin "*Desin!*" şeklindeki cevabı dikkatleri çekmektedir ki o kişinin de gelen sestən anlaşıldığı kadarıyla Âşık Veysel olduğu düşünülmektedir. Bunun dışında kasetteki dış sesler ve gelen diğer dinleyici seslerinden anlaşılan, çok da kalabalık olmayan bir ortamda bu kaydın yapılmış olduğudur. Bu güne kadar metinlerine ulaşamadığımız bu kol, kaynak eserlerde karşımıza "*Köroğlu'nun Halep Seferi*", "*Demircioğlu-Halep Kolu*" veya "*Halep Kolu*" gibi farklı farklı şekillerde çıkabilmektedir.

---

bölmelere sahip olduğu görüldüğü için tarafımızca da bütün ses kaydı tekrardan deşifreye tabi tutularak kasetteki 60 dakikalık metin olabildiğince doğru bir şekilde yazıya aktarılmıştır.

² Aktaran: Hünkâr Mehmet İnan (20) A.İ.B.Ü. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, üçüncü sınıf öğrencisidir ve aynı zamanda Nebi İnan'ın torunudur.

³ Aktaran: Hünkâr Mehmet İnan (20).

Köroğlu destanının Anadolu sahası kolları, günümüze kadar çeşitli çalışmalarla ele alınmıştır. Bu çalışmalarda Halep Kolu ismen geçmekte iken kolun metnine yer verilmediği görülebilmektedir. Bu çalışmaların en eskisine 1885-86 yılında yayınlanan “*Meşhur Köroğlu*” adlı eserdir (Karadavut 2002: 1). Köroğlu kolları üzerine yapılmış ilk derli toplu çalışma 1931 senesinde P. Naili Boratav’dan gelmiştir. Boratav 1931, “*Köroğlu Destanı*” adlı eserinde ve 1946, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi’nde yayınladığı “*Doğu Anadolu’da Folklor Derlemeleri*” adlı makalesinde, Halep Kolu’na değinmektedir ancak bu her iki çalışmasında da metinlerine yer vermemiştir. Boratav’ın çalışmalarından anlaşıldığı üzere “Halep Kolu” mevcuttur ancak metinlerine yer vermemiştir. Boratav ikinci çalışmasında 14 Köroğlu Kolu’nun listesini vermiştir. *Halep Kolu* bu listede altıncı sıradadır. Bu kollar aslında “Murat Uraz’ın vaktiyle 1928’de Erzurum Lisesi Müdürü iken Erzurumlu Âşık Mıkdat’tan yazdırdığı –ve aslı Karslı Âşık Kılıççı Mustafa’ya çıkan- Köroğlu kollarıdır” (Boratav 1946: 90). Boratav’ın aktardığına göre Murat Uraz, derlediği bu kolları yayınlamayı düşünmediği için dönemin Trabzon Lisesi Edebiyat Öğretmeni Sırrı Numan Bilge ile Müzeler ve Antikater Müdürü Hamit Zübeyir Koşay’a faydalanmaları adına birer kopya olarak vermiştir (Boratav 1946: 90-91).

1946 senesi öncesi kolların tasnif edildiği ilk çalışma aslında M. Fahrettin Çelik⁴ tarafından yapılmıştır. Çelik, 1941 senesinde Kars ilinden yaptığı derlemelere göre Köroğlu kollarını 27 madde halinde tasnif etmiş ve *Halk Bilgisi Haberleri Dergisi*, 117. sayısında yayınlamıştır. Bu tasnifte de “*Demircioğlu’nun Halep Kolu*” altıncı sırada bulunmaktadır (Çelik 1941: 209-210). Çelik de tasnifinde *Halep Kolu*’na sadece ismen değinmiş ancak metnine yer vermemiştir.

Bu durum devam eden süreçte de değişmeyecektir. Mesela; gerek Mehmet Kaplan, Mehmet Akalın ile Muhan Bali’nin 1973 senesinde, Erzurumlu meddah Behçet Mahir’den derledikleri 15 Köroğlu kolunu “*Köroğlu Destanı*” adıyla bastıkları eserlerinde olsun ve gerekse Ümit Kaftancıoğlu’nun halktan derlediğini söylediği, dört kol ile üç hikâyeden oluşan ve 1979’da “*Köroğlu Kolları Halk Destanları*” adıyla kitaplaştırdığı eserinde olsun, Halep Kolu’na ya da benzer içerikli bir varyantının metnine yer verilmediği görülmektedir. Metin Ekici “*Anadolu Sahası Köroğlu Kollarının İsim ve Tasnif Meselesi*” adlı makale çalışmasında, bu kolun metinlerine rastlayamadığına değinmekte, hatta metnine ulaşamadığı için de tasnifine alamadığı kolların isimlerini (1998: 240) “Köroğlu’nun Halep Seferi, Deli Kara, Kaytaç Kolu ve Kızıroğlu Mustafa Bey Kırım Seferi” şeklinde sıralamaktadır.

⁴ M. Fahrettin Çelik daha sonra Kırzioğlu soyadını almıştır. Ancak bu çalışmayı kaleme aldığı anda soyadı Çelik’tir.

Köroğlu kollarının sayısı Fikret Türkmen'in belirttiği üzere Anadolu sahasında 32'nin üzerindedir (Türkmen 1985: 9-19). "Destan anlatıcıları tarafından ise Köroğlu Destanı'nın 366, 700 ya da 777, hatta Azerbaycan âşıklarına göre 7777 kolunun rivayet edildiği belirtilmektedir" (Özkan 1997: 224). Doğan Kaya "*Türk Kültürü Dairesinde Köroğlu*" adlı son çalışmasında Anadolu sahası için bu sayıyı 45 kola kadar çıkarmıştır (Kaya 2016: 9). Çalışmasında metinlerine sahip olduğunu belirttiği toplam 159 kol adına yer veren Doğan Kaya'nın tasnifinde 109. sırasında "*Köroğlu'nun Halep Seferi*" bulunmaktadır. Araştırmalarımız esnasında bu kolun metnine sahip olduklarını ifade edebilen sadece iki araştırmacı tespit edilmiştir. Bunlar Boratav ve Doğan Kaya'dır. Boratav 1946 yılında yayınladığı yukarıdaki makalesinde, 14 Köroğlu kolunun metinlerini daha sonra arşivine aldığını ifade etmiştir. Kaya ise 2016 yılında yayınladığı makalesinde, doğrudan metinlerine sahip olduğu kolların listesine makalede yer verdiğini ifade etmektedir. Ancak bu araştırmacılar, Halep Kolu'nun ismini tasniflerine almış olmalarına rağmen çalışmalarında bu kolun metnine bugüne kadar yer vermemişlerdir.

Bu bağlamda buraya kadar vermiş olduğumuz örneklerden de anlaşılacağı üzere Halep Kolu'nun metni ile ilgili çalışmalara yansımış bir bilgiye henüz ulaşabilmiş değiliz. Bunun Türk halk hikâyeleri ve Köroğlu çalışmaları adına bir eksiklik olduğu aşikârdır. Çalışmamız sayesinde bu eksikliğin bir nebze olsun ortadan kalkacağı kanaatindeyiz. Zaman içerisinde diğer kollar ile ilgili var olan bu türden belirsizliklerin de yapılacak olan metin neşriyatları neticesinde ortadan kalkacağı düşüncesindeyiz.

2. Metnin Değerlendirilmesi

Âşık Mehmet'in dilinden dökülen hikâyede mekân, Çardaklı Çamlıbel ve Bolu merkezlidir. Ancak hikâyedeki olaylar örgüsünün geçtiği coğrafya Halep vilayettir. Hikâyede 46 adet dörtlük mevcuttur. Manzum parçaların söylenişindeki ustalık, dinleyeni hayran bırakacak bir seviyededir. Metinde bu dörtlüklerden koşmalar ve atışmalar meydana getirilmiştir. Mensur metinlerin aralarına konunun akışına göre manzum parçalar serpiştirilmiştir. Hikâyenin anlatıldığı sosyo-kültürel bağlam her ne kadar Amasya'nın Yeşilöz Köyü olsa da hikâyenin hiçbir yerinde Amasya vilayetine ya da çevresine dair bir bilgiye rastlanılmamıştır.

Bugün Türk dünyası denilince karşımıza coğrafi ve kültürel etkenlerden dolayı birbirlerinden farklılaşmış Köroğlu tipleri ve anlatmaları çıkmaktadır. Bunların bir kısmı destan kahramanı tipinde iken diğer bir kısmı ise hikâye kahramanı tipindedir. Elimizdeki metin, kahramanlık serüveni olarak nitelediğimiz destan türünün bazı özelliklerini taşımakla birlikte daha çok âşıklık geleneği çerçeve-

sinde karşımıza çıkan aşk temalı bir metindir. Bu tür anlatmaların halk hikâyesi olduğu yönündeki güçlenen kanaat, Köroğlu'nun özellikle Batı kolları üzerine yürütülen çalışmalar neticesinde doğmuştur. Dursun Yıldırım'ın Köroğlu kollarını "Batı Versiyonu" ve "Orta Asya Versiyonu" şeklinde ikiye ayırmasındaki temel neden aslında budur (Yıldırım 1983: 105). Bu bağlamda Köroğlu anlatmalarına verilen isimler "Köroğlu Destanı olarak verilse bile büyük ölçüde hikâye özelliği taşıdığı belirginleşmiştir" (Yakıcı 2007: 118). Bu gerçekten hareketle Pertev Naili Boratav'ın "Halk hikâyeleri, destanileşmiş masallardır" sözü, tam da elimizdeki Köroğlu anlatmasını işaret etmektedir (Boratav 2009: 23). Hikâyemizin özellikle tekerlemeli başlangıç formelleri, masal formellerine yakın olmasına rağmen eser genel itibarıyla daha çok hikâye karakterine sahiptir.

Eserdeki olaylar örgüsü bir aşk hikâyesine dayanmaktadır. Ancak bu aşk hikâyesinde Köroğlu seven ya da sevilen taraf değildir. Burada seven taraf Demircioğlu'dur. "Anadolu sahası Köroğlu anlatmaları arasında aşk ve evlilik üzerine kurulmuş pek çok kol vardır. Bu husus günümüz Köroğlu anlatıcıları tarafından kısaca şöyle özetlenmektedir; 'Köroğlu üç sebepten sefere çıkar; ya bir at, ya bir yiğit, ya da bir kadın yüzünden'" (Ekici 1999: 10). Elimizdeki hikâyede ise Köroğlu'nu sefere çıkaran bir kadındır. Demircioğlu'nu aşkından derbeder eden bu kadının adı Mektup Hanım'dır ve Halep'lidir. Hikâyemiz özetle Demircioğlu-Mektup Hanım aşkı ile Köroğlu'nun Halep seferi hadisesi üzerine kurgulanmıştır. Bu hikâyedeki tema ile Türkmen Köroğlu kollarından olan Ayavaz'ın evlenmesini konu edinen kolu, bazı hususlardan dolayı benzerlikler arz etmektedir. "*Genç Kahraman Ayvaz'ın Evlenmesi* epizodu, Anadolu anlatmalarında değişik adlarla anılan bazı kollar içinde ve küçük epizotlar halinde anlatılırken; Türkmen versiyonunda ayrı bir kol olarak özetle şöyle yer almaktadır: "Göroğlu ile Ağayunus, Ayvaz'ı evlendirmek isterler ve Çandibil halkını toplayıp Ayvaz'a layık kızın kimde olduğunu sorarlar. Fakat hiç kimse cevap vermez. Bunun üzerine Ağayunus Göroğlu'na Gürcistan padişahı Leke Şah'ın kızı Gülruh'un Ayvaz'a layık olduğunu söyler. Göroğlu, önce yiğitlerinden birkaçını kızı istemeye gönderir, Leke Şah kızını vermeyince Göroğlu tek başına yola koyulur, çeşitli engelleri aştıktan sonra Gülruh'u kaçıır ve geri döner" (Arslan 2001: 44-45).

Eserin bizim için değerini arttıran en önemli tarafı ise özellikle mensur kısımlarının mevcut bulunan diğer Köroğlu kollarından farklı olmasıdır. Mustafa Sever'in (2003: 66) "Belirli bir tarihi veya içtimaî olay, halkın hayal gücüyle zenginleşerek dilden dile aktarıldıkça gerçek olanla hayali olan birbirine karışır" diyerek ifade etmeye çalıştığı husus kısmen de olsa elimizdeki eser için geçerlidir. Burada elimizdeki eserden hareketle sözlü geleneğin yeniden üretim metodunun nasıl işlediği rahatlıkla görülebilmektedir. Bu eser muhtemelen Halep Kolu'nun bir varyantıdır. Dili, üslubu, hacmi, motif ve formel zenginliği, bizi bu

şekilde düşünmeye itmektedir. Eser ile ilgili tip ve formel tahliline geçmeden önce epizotlarından hareketle metnin kısa bir özetine yer vermekte fayda görmekteyiz.

2.1. Hikâyenin Epizotları

1. Köroğlu ve adamlarının Çamlıbel’de gördükleri bir koyun sürüsünü soymaya karar vermeleri;
2. Köroğlu’nun sürünün çobanıyla görüşüp kararından vazgeçmesi;
3. Köroğlu’nun adamlarından zırtapozun birisinin destursuzca sürünün üzerine at sürüp sürüyü soyması;
4. Demircioğlu’nun Köroğlu’nun yanından adamlarını da alarak çıkmaya karar vermesi;
5. Köroğlu’nun Demircioğlu’na ve adamlarına kızıp onları kovması;
6. Demircioğlu ve 37 atlısıyla birlikte Çardaklı Çamlıbel’in tepesinde bir kervan soymaya karar vermeleri;
7. Demircioğlu ve adamlarının Köroğlu’nun şehirdeki mağazasını soymaları;
8. Çaldıkları kumaş toplarını satmak için Halep’e gitmeye karar vermeleri.
9. Demircioğlu’nun Halep’te Mektup Hanım’la karşılaşip ona âşık olup bayılması;
10. Demircioğlu ve adamlarının Köroğlu’ndan ayrıldıklarına pişman olup geri dönmeye karar vermeleri;
11. Köroğlu’nun Mektup Hanım’ı almak için Halep’e yola çıkması;
12. Köroğlu’nun Bolu Beyleri ile sazlı sözlü münazara etmesi;
13. Köroğlu ile Kel Kız’ın sazlı sözlü atışması;
14. Köroğlu’nun Halep’e varıp Kocakarı ile tanışması;
15. Kocakarı ile Mektup Hanım’ın görüşmesi;
16. Köroğlu’nun kadın kıyafetinde Mektup Hanım’a gitmesi;
17. Mektup Hanım ile Köroğlu’nun görüşmesi;
18. Mektup Hanım ile Paşaoğlu’nun görüşmesi;
19. Paşaoğlu’nun iki Tatar adamının Köroğlu’nun peşine düşmesi;
20. Tatar adamların Köroğlu’nu yakalaması ve Beyoğlu ile Paşaoğlu’nun huzuruna getirmeleri;
21. Köroğlu’nun Beyoğlu ile Paşaoğlu’na saz çalıp Mektup Hanım’ı övmesi;
22. Köroğlu’nun Kocakarı ile karşılıklı atışması;
23. Mektup Hanım’ın küçük bacısının rüyası;

24. Küçük bacısı ile Mektup Hanım'ın karşılıklı atışması;
25. Köroğlu'nun Mektup Hanım'ı kaçırmaması;
26. Paşaoğlu'nun Kiziroğlu Mustafa Beyle birlikte Köroğlu'nun peşine düşmesi;
27. Kiziroğlu Mustafa Beyin Köroğlu'nun yanına geçmesi;
28. Köroğlu'nun Paşaoğlu'nu Kıratı ile kovalaması ve Paşaoğlu'nun canını zor kurtarması;
29. Köroğlu'nun Mektup Hanım'ı Çardaklı Çamlıbel'e getirmesi;
30. Köroğlu'nun Demircioğlu ile Mektup Hanım'a düğün yapması.

2.2. Tipoloji İncelemesi

Köroğlu destan ve hikâyelerinde genellikle kahramanlar; rakiplerden, kadın kahramanlardan, yardımcı kahramanlardan ve Köroğlu'nun kendisinden ibaretir. Burada da aynı durum söz konusudur ve yine diğer destan ve hikâyelerde olduğu gibi kahramanı niteleyen epitetler hikâyede isimlerin yerine kullanılmıştır. "Tip; destanlarda, masallarda, efsanelerde, fıkralarda, vd. türlerde belirli kişilik özellikleriyle bir insan grubunu temsil eden varlıktır. Genel özelliklerin yansıtıcısı olması sebebiyle anlatılarda değişmez, kalıp özellikleriyle yer alır ve bu yönüyle belli bir devirdeki bir toplumun değer yargılarını temsil eder. Toplumun iyi-kötü, doğru-yanlış, olumlu-olumsuz, vb. şekildeki anlayışını, değerler sistemini ifade etmede somut bir araçtır. Destan anlatıcısı, anlatımında bu kalıp kişiliği gelenekte hazır bulur; ki bu yönüyle bu kalıp kişilik, stereotip olarak da adlandırılabilir. Çünkü kişiliğin anlatımı bir genellemeyi içerir" (Sever 2011: 195).

2.2.1. Hikâyenin Baş Kahramanı

a. Köroğlu: Anadolu sahasındaki Köroğlu anlatmalarında Köroğlu'nun temsil ettiği kahraman tipi, genelde şöhretini bütün ülkeye yaymış olan ve kendisine kimsenin güç yetiremediği bir eşkıya tipidir. Elimizdeki metinde de bu yiğitlik yerini bulmuştur:

Çamlıbel'den aştımı görmüşler
Gıratımı da sekişinden bilmişler
Bu gelen de göç Kórölu demişler
Yol verin gidelim bolu beğleri

Metindeki üsluptan anlaşıldığı kadarıyla Köroğlu, kendisinden korkulan bir babayiğitliğe ve üne sahiptir. Öyle ki hikâyede adının duyulması bile düşmanlarını sindirmeye yetmektedir. Mektup Hanım'ın karşısında kadın elbiselerini soyduğu sahnede Köroğlu'nun heybetli görünümü "*kaşları bilek gibi, bıyıkları balta sapı gibi bir adam*" şeklinde aktarılmıştır. Mektup Hanım'ın bu babayiği-

din Köroğlu olduğuna inanmaması üzerine sorduğu sorular ise Köroğlu'nun halk tarafından bilindik başka özelliklerinin de neler olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Örneğin: “*Köroğlu'nun yedi yerinde yarası olmalıdır. Altından tacı vardır ve bu tacı sol yanına vurunca mercan olurmuş, sağ yanına vurunca da saz olurmuş.*” Köroğlu bütün bu soruların yanıtını göstererek verir ve Mektup Hanım'ı Köroğlu olduğuna inandırır. Bu yiğitliğinin dışında Köroğlu'nun kendisiyle birlikte anılan eşyaları da vardır. Bunlar topuzu ile sazıdır. Köroğlu her ne olursa olsun topuzunu koltuğunun altında, sazını da cebinde taşımaktadır. Yiğitliğinin dışında sazının da olması, kimisine söz ile kimisine de saz ile meramını anlatması, Köroğlu'na sanatkârane bir eda kazandırmaktadır. Metinde düşmanlarından kaçıyormuş gibi görünse de karşılına her çıktığında, sazı ve sözüyle onları tehdit edip sindirecek kadar gözü karadır. Köroğlu'nun hikâyede öne çıkan bir diğer özelliği de bonkörlüğüdür. Hikâyede karşılaştığı her durumda etrafa altından akçeler saçan bir Köroğlu görülmektedir.

2.2.2. Hikâyenin Yardımcı Kahramanları

a. Kırat: Köroğlu, sahip olduğu özellikler ile bütün metne hâkim bir tip-tir ancak aynı durumu Kırat için söylemek pek mümkün değildir. Kırat'ın ilk zuhuru ya da nasıl ortaya çıktığına dair metinde bir bilgi mevcut değildir. Kırat ile ilgili mensur kısımlarda olağanüstü betimlemelere gidilmemiştir. Kırat, hikâyenin başından itibaren, mensur kısımlarda öne çıkan özelliği ile sadece çok hızlı ve yaman bir attır. Hikâyedeki “... *derelelerden sel gibi, tepelerden yel gibi, ödünç alınmış un gibi tozup gidiyor*” ifadeleri, Kırat'ın hızına ve nasıl yaman bir at olduğuna dair sözlerdir. Bu özellikler manzum kısımlara da yansımıştır:

Bir dizgin eylersem yerler yırtulur
Guyruk ğaldıranda ey sağrın örtülür
Gıratın önden hangi canlı ğurtulur
Fesimden dışarı sesim duymayım
Dēn fadimeyim de babam size ğıymayım

Kırat, bazı rivayetlerde Köroğlu'nun bile önüne geçen bir Kamertay'dır. O hızlı ve bir o kadar da amansız bir at olmasının yanında, anlı tas perçemli ve göğsü nakışlı bir at olarak da betimlenmektedir:

Yoñuş yôharu da davşan búKüşlüm
İnişen aşâi keklik şekişlim
Anlı tas perçemlim (ñano) göğsü naKışlım
Bir ğıratı severim bir de ayvazı

Köroğlu ile Kırat, hikâyenin genelinde birlikte hareket ederler. Köroğlu hiçbir yerde Kırat olmadan bir girişimde bulunmaz. Hatta bazı durumlarda Köroğ-

lu'nun arzusuna muhalif olarak Kırat kendi istediği şekilde bile davranabilmektedir. Örneğin metinde “...elini attı Mektup Hanım'a, bindirdi Kırat'ın üstüne. Depti Kırat'ı ama Kırat yürümedi. Köroğlu Eyvaahh! Kırat edeceğin bu muydu bana diye hayıflandı” şeklinde geçen bölümde Kırat, Köroğlu'nu Paşaoğlu'nun konağına gitmeye zorlamaktadır: “Köroğlu çevirdi Kırat'ını Paşaoğlu'nun kapısına bu sefer Kırat yürüdü. Vardı Paşaoğlu'nun kapısına dikildi”.

Ezelden bile dim de ben saña kini
Garşılıhlu yapdurmışım ben hanı
Terkime almışım (hano) mektup hanımı
Allâsmarladuñ derim paşolu

Çamlıbel'i sorarsan bir güççük çiftlik
İçinde yayılır doksan bin etlik
Terkime almışım (hano) ğınalı keklik
Allâsmarladuñ derim paşolu

Yukarıdaki manzumedan anlaşılacağı üzere Kırat, Köroğlu'nun Paşaoğlu'na son birkaç söz söylemesini istemiştir ve bu nedenle zorla da olsa Köroğlu'nu Paşaoğlu'nun kapısına yöneltmiştir. Buradan Köroğlu ile Kırat arasındaki dayanışmada Kırat'ın da sorumluluk alabildiği anlaşılmalıdır. Kırat ile Köroğlu'nu yoldaş gösteren bu türden işaretlerin bulunması, ikili arasındaki ilişkinin kuvvetini göstermektedir. Buna dair başka örnekler de mevcuttur. Köroğlu'nun Kırat ile cirit oynaması, Kırat'ın Çardaklı Çamlıbel'e yaklaştıklarında kişneyerek geldiklerini haber vermesi, yorulduğunda Köroğlu'nun onu dinlendirmek için konaklaması, acıktığında ise onun için arpa tedarik etmeye çalışması verilebilecek örneklerdendir.

b. Demircioğlu: Köroğlu'nun koçakları arasında en çok sevdiği adamıdır. Hikâyede her ne kadar Köroğlu'na isyan edip yanından ayrılmış olsa da pişman olup geri döndüğünde onu ve adamlarını Köroğlu bağışlamıştır.

c. Ayvaz: Köroğlu'nun evlatlığı olan Ayvaz bu hikâyede sadece manzum kısımlarda karşımıza çıkmaktadır. Yiğitliği, yetimlere sahip çıkması gibi özellikleri ile Ayvaz özellikle Köroğlu'nun Halep'e gitmeden önceki söylediği manzume de tanımlanmıştır:

Ƙorölu (da) bulamadın ahtı bütünü
Eyvaz beslemez mi doksan yetimi
Yüz biñ batman ğadâr (hano) havan dütünü
Beğlere içirün de taban gelende (oy)

Çamlıbeldir de Kórölunuñ arñası
Bozulur mu (hano) Eyvaz'ın tayfası
Yüz biñ batman gadär (hano) inan gayfesi
Beğlere içirün de taban gelende (ey)

Çamlıbeldir de Kórölunuñ arñası
Eyvaz'ı sürersen şahin görpesi (hey)
Yüz biñ deve yükü halep (dirim) arpası, (babam dirim arpası)
Atlara yedürün de taban gelende.

Hikâyenin başında Köroğlu'nun Çardaklı Çamlıbel'den aşip Bolu Beyleri ile karşılaşması üzerine söylediği manzumede de Ayvaz'a olan muhabbetinin büyüklüğünü görmek mümkündür:

Gırat biliyon mu bura neredir (oy bura neredir)
Şehitler mezarı sıra sıradır (oy)
Ganlı meydan dedükleri buradır
Bir gıratı severüm bir de Ayvaz'ı

Hatta Köroğlu burada Ayvaz'a olan sevgisi ile Kırat'a olan sevgisini denk tutmaktadır. Kendisini Kırat'sız düşünemeyen Köroğlu'nun, bu sevgiye benzetme olarak Ayvaz'ı kullanması, aynı zamanda Ayvaz'a olan muhabbetinin seviyesini göstermektedir.

d. Kiziroğlu Mustafa Bey: Kiziroğlu Mustafa Bey de Paşaoğlu'nun adamlarındandır ve hikâyenin sonunda Köroğlu'nun Mektup Hanım'ı kaçırmaması üzerine onu takip edenlerden biridir. Köroğlu'nun Mektup Hanım'a: *"Mektup Hanım bu şehrin en yürekli en yiğit en kabadayısı kimdir?"* diye sorması üzerine Mektup Hanım: *"Kiziroğlu Mustafa Bey'den başka kim varsa şamarımla kovarım"* şeklinde cevap vermiştir. Köroğlu'nun Mektup Hanım'ı kaçırdığı bu son bölümde Kiziroğlu Mustafa Bey bir süre sonra öndeki kaçan atının Köroğlu olduğunu anlayınca: *"Vay ağam Köroğlu sen miydin? Geçin gidin yol size açıktır. Paşaoğlu'nun başucunda ölmektense Köroğlu'nun ayakucunda ölmek yeğdir. Bizi de kabul et yanına"* diyecek ve onun tarafına geçecektir.

e. Köse Kenan: Hikâyede adı fazla geçmeyen bir tiptir. Hikâyenin en sonunda Köroğlu ve Mektup Hanım'ı karşılayanların başında gelir.

2.2.3. Hikâyenin Rakip Kahramanları

a. Çoban: Köroğlu'nun hikâyede ilk münasebet kurduğu kişidir. Çoban, Köroğlu'nu tanıyamamıştır. Sözlerinin hoşuna gitmesi üzerine Köroğlu Çoban'ı öldürmekten vazgeçmiştir.

b. Zırtapoz: Köroğlu'nun ağalarından birisidir. Kendini bilmezlik yapmış ve müstesiz gidip Çoban'ın sürüsüne Köroğlu'nun adamı olduğunu söyleyerek el koymuştur.

c. Bolu Beyleri: Köroğlu'nun düşmanlarıdır. Köroğlu Halep'e giderken Çardaklı Çamlıbel'de yolunu keserler ve onun Köroğlu olduğunu anlamazlar. Köroğlu bu beylere sazı ile türküler söyler.

d. Paşaoğlu: Halep'in önde gelenlerinden ve Mektup Hanım'ın da nişanlısı olan zengin bir beydir. Paşaoğlu, Mektup Hanım'a sevdalı olduğu için onun Beyoğlu ile evlenmesine "*araya parayla taş koyarak*" engel olmuştur. Bu nedenle Beyoğlu ile Paşaoğlu'nun arası iyi değildir.

e. Beyoğlu: Mektup Hanım'ın ilk nişanlısıdır. Daha sonra Paşaoğlu yüzünden bu nişan bozulmuştur. Bu nedenle de Paşaoğlu'nu pek sevmez.

f. Halayıklar: Paşaoğlu'nun adamlarıdır. Köroğlu'nu önce yakalayıp sonra aldıkları parayla serbest bırakmış ve ardından da Paşaoğlu'nun yanından ayrılmışlardır.

g. Tatar Adamlar: Paşaoğlu'nun sadık ve güçlü iki adamıdır. Köroğlu'nu yakalayıp Paşaoğlu ve Beyoğlu'nun huzuruna getirirler.

2.2.4. Hikâyenin Kadın Kahramanları

a. Kocakarı: Köroğlu'nu Halep'te evinde parayla misafir eden yaşlı kadındır. Yalnız yaşayan bu kadından faydalanmak isteyen Köroğlu, kendisine eş alacakmış gibi vaatlerde bulunur ancak bu vaatlerini tutmaz.

b. Kel Kız: Köroğlu bir vadiye geldiğinde 39 kız ve onlardan ayrı çamaşır yıkayan bir Kel Kız görür. Bu Kel Kız'dan su ister ancak Kel Kız su vermez. Bunun üzerine aralarında sazlı sözlü bir atışma geçer. Bu atışmanın ilk dörtlüğü Köroğlu'ndan gelir:

Sular başında durursun

Nohta nohta söz olursun

Göreniñ ahlını alırsın

Dilber vér su içeyim (oy oy ey)

Kel Kız'ın cevabı Köroğlu'nun umduğu gibi değildir.

Sular başında saz olmaz

Gırım dilkisi boz olmaz

Bizim ilde nergis olmaz

Kór músün in de iç su

Atışma bu şekilde devam eder ancak Kel Kız aksi bir kızdır ve Köroğlu'na su vermez.

c. Mektup Hanım: Demircioğlu'nun Halep'te kumaş satarken karşılaştığı ve elini görmesi ile âşık olup düşüp bayıldığı kişidir. Köroğlu da Mektup Hanım'ı aynı güzellik içerisinde tanımlamaktadır.

Bir çalaca górdüm de ğınaleli var ğınaleli var

Kemere sıhturmuş ince beli var ey

Bir zaman ğonuştum (ĥano) datlu dili var

Ak kuğuda böyle teller olur mu

Metnin sonunda Köroğlu, Mektup Hanım'a onu neden kaçırdığını bir manzume ile söyleyecektir:

Odalar yaptırdım da bir tek direklü

Sıvalar vurdurdum yeşil boyaklı

Demircölu derler (ĥalo) benden yúrekli

Verecem seni ol aĥtım vardur

O da benden daha babayıttir

d. Küçük Bacı: Mektup Hanım'ın kız kardeşidir. Küçük Bacı gördüğü rüyasını Mektup Hanım'ın kaçacağına yorar ve onu bundan vazgeçmesi için uyarır. Bunu da 40 kızla birlikte hasbahçede iken bir manzume ile söyler:

Hasbaĥçadayıĥ selvim çınar

Anam duyar saĥa yanar

Bey babam taĥtından éner.

Gel bacım ğeTme gurbete

Zalım gurbet elin ğaĥrı

Ya çekilir ya çekilmez.

Hasbaĥçadayıĥ selvim ğavağ

Gel bacım sevdanı bırak

Gideceğın yollar ırak

Gel bacım gitme gurbete

Zalım gurbet elin ğaĥrı

Ya çekilir ya çekilmez

Küçük Bacı bütün ısrarlarına rağmen Mektup Hanım'ı kararından vazgeçiremez. Hasbahçeye kadar gelen Köroğlu ile birlikte kaçar.

3. Hikâyedeki (kalıp sözler) Formeller

Saim Sakaoğlu'nun ifade ettiği üzere (2002: 250) "Masalın bünyesinde muayyen vazifelere ve muayyen bir şekilde sahip olan kalıplaşmış ifadelere formel denilmektedir". Formeller masalarda belirli yerlerde anlatıcıya kolaylık sağlamak, anlatımı ilginç kılmak ve dinleyici üzerinde merak uyandırmak için kullanılan kalıp sözlerdir. Sakaoğlu formelleri özet olarak (1999: 56-58); başlangıç formelleri, geçiş formelleri, bitiş formelleri, benzer durumların tekrar edildiği formeller ve diğer formeller olmak üzere beş guruba ayırmıştır. Elimizdeki Köroğlu hikâyesinde de bu türden formellere rastlanmaktadır.

3.1. Başlangıç (giriş) Kalıp Sözleri: Hikâyedeki giriş formelleri sade ve tekerlemeli olmak üzere iki şekildedir. Sade giriş formelinden önce bir tekerleme formeli geçmektedir. "*Ey Ağalar! Dinleyin beyler! Toptur silahların başı, onu taşıyamaz her kişi. Tüfek der ki ben hazırım, omuz başında gezirem, yedi ördeğin ben gızırım. Kama der ki ben nazlıyam koltuk altında gizliyem. Hançer der ki ben bıçağam hepsinden ben alçağam, kaba tene çok bataram.*" Bu tekerlemeli giriş formelinden sonra sade sözlerden oluşan ikinci bir giriş formeli gelmektedir "*Zamanın birinde Çamlıbel'de kırk atlı ile Köroğlu adında bir eşkıya gezermiş. Gezerken günlerin birinde bunların karnı acıkmış.*"

3.2. Geçiş Kalıp Sözleri: Hikâyede konunun akışına göre bir konudan diğerine ya da zaman ve mekân değişikliklerinde kullanılan formellerdir. Eserde bu türden tekrar eden formeller şunlardır: "*Ellerini koyunlarına tuttular, koyunlarını da ayaklarına vererek....*", "*Düştüler yola en nihayetinde Halep'e ulaştılar...*", "*Aşağı Demircioğlu yukarı Demircioğlu derken sokakta oyun oynayan çocukların yanına vardılar*", "*Ağalar görüştüler, anlaştılar ve yola koyuldular*", "*Köroğlu derelerden sel gibi, tepelerden yel gibi, ödünç alınmış un gibi tozup gidiyor*", "*Köroğlu oradan sürdü Kırat'ını, sürdü ve bir ovanın yüzüne vardı*", "*Bir anda yataktan yatağa oradan kapıya seyirterek kaçıp çıkıp gitti*", "*O şehirde derviş asasıyla, çiftçi malasıyla kimse kalmadı...*", "*...çala-batıra Allah kurtara bir belenden yukarı...*", "*bir baktı bir atlı çıkmış dörtnala sökmüş geliyor*"

3.3. Bitiş Kalıp Sözleri: Hikâyede tekerlemeli ya da alışıldık bir bitiş formeli kullanılmamıştır. Demircioğlu ile Mektup Hanım'ı kavuşturan Köroğlu için "*Köroğlu Onları muradına erdirdi*" şeklinde kısa ve sade bir kalıp söz ile hikâye bitirilmiştir.

3.4. Benzer Durumlarda Kullanılan Kalıp Sözler: Hikâyede çok sık karşılaştığımız formellerdendir. Şöyle ki: "*Köroğlu alır sazı sinasına, gelir sözün binası*"

na, bakalım ne diyecek Ağalar ne dinleyecek”, “Köroğlu dedi ve kesti”, “Köroğlu bindi Kırat’ın üstüne...”, “Köroğlu sürdü Kırat’ını vardı...”, “Köroğlu tekrar aldı sazını...”, “Sürdü Kırat’ını indi...”, “Yaradan Allah’ın kuluyum. Çamlıbel’deki koç Köroğlu dedikleri benim”, “Sazım da var sözüm de var”.

3.5. Çeşitli Kalıp Sözler: Hikâyenin akışı içerisinde hikâyeye canlılık kazandırmak ve dinleyicilerin dikkatini çekmek için merak uyandırıcı formellerden faydalanılmıştır. Şöyle ki: “Baktı ki yamaçta bir sürü koyun var...”, “Bir baktılar ki bir kervan çıkmış geliyor...”, “Çardaklı Çamlıbel’e yanaştılar bir baktılar ki Köroğlu Kırat’ı ile cirit oynuyor...”, “Köroğlu baktı ki bunlar gelmiş...”. Konunun seyri içinde “Sen is misin cis misin kimsin sen?”, “Köroğlu başı kesik kaz gibi dönüyor duruyor...” gibi formellerle de anlatıma canlılık kazandırılmıştır. Ayrıca sayı formelleri “Köroğlu kırk adamı ile...”, “Kırk kız su kenarında...”, “Kırk kız hasbahçede...”; abartılı ve komik ifadeli formeller “... öyle bir ahırı vardı ki, içerde iki adam atınan cirit oynar. Kırat’ı ahıra çekince kuyruğu dışarıda kaldı”, “... Köroğlu’na bir yemek verdi, bir yemek ki, ocaktan bucağa yimek verdi, kutnu kumaştan döşek serdi ye ye aç yat, örtün örtün açıkta yat dedi...” hikâyede anlatımı ilginç kılan formellerdir.

Sonuç

Köroğlu destan kollarından “Halep Kolu” bu güne kadar çalışmalarda sadece ismen geçtiği için içeriğine dair bir bilinmezlik karşımıza çıkıyordu. Mevcut çalışmamızla bu bilinmezliğin bir nebze aydınlatılmış olacağı kanaatindeyiz. Böylelikle diğer kollar arasında Halep Kolu da metin olarak Türkoloji çalışmalarında kendisine bir yer bulacaktır. Çalışmamıza konu olan kol 60 dakikalık bir kaset kaydına dayanmaktadır. Ortalama bir hacme sahiptir ve muhtemelen de Halep Kolu’ndan esinlenilerek oluşturulmuş bir varyanttır. Eser, giriş ve geçiş formelleri olarak dikkate alınacak olursa, masal formunda yazılmış bir halk hikâyesidir. Bu da formal olarak Anadolu sahasında üretilmiş olan diğer Köroğlu varyantları ile benzer olduğunu göstermektedir. Eserde destansı hususiyetler göze çarpmaktadır. Bu da eserin göçebe yaşam tarzından uzak olmadığını gösterir. Elimizdeki kolun Anadolu sahası Köroğlu kolları arasındaki yerinin tam tespit edilebilmesi için üzerinde karşılaştırmalı olarak çalışmalar yapılması gerekmektedir. Bunun için de bu kolun transkripsiyonlu ve Türkiye Türkçesine aktarılmış şeklindeki hali, en kısa zamanda kitaplaştırılarak Türkoloji çalışmalarının hizmetine sunulacaktır. Ancak hepsinden daha önemlisi bu metnin elde edilmiş şeklidir. 1960 senesinden kalma bir ses kaydından ulaşabildiğimiz “Köroğlu’nun Halep Kolu” metninin elde edilmiş şekli bize sahada keşfedilmeyi bekleyen daha nice eserlerin farklı arşiv formlarında olabileceğini hatırlatmalıdır. Bu ar-

şivlerin karşımıza ne şekillerde çıkabileceğini de unutulmamalıdır. Halk edebiyatı ile ilgili yapılan derleme faaliyetlerinde kişisel arşivlerin neler barındırabileceği bu çalışma ile bir kez daha netlik kazanmıştır. Derleme çalışmalarının metodolojik anlamda sadece kaynak kişilere ve kaynak eserlere ulaşma ile sınırlandırılmamasının gerektiği açıktır. Derlemede metodoloji sahanın geçmişine yönelik elektronik arşivleri de kapsayacak şekilde genişletilmelidir. Sahadan almış olduğumuz malumata göre de daha bu türden nice kayıtların civar köylerinde mevcut bulunduğu. Köroğlu çalışmalarına küçük bir katkı sağlayacak olan çalışmamıza benzer daha nice çalışmalar farklı formlarda keşfedilmeyi beklemektedir. Biz bu formlardan elektronik olanına rastlamış bulunmaktayız. Sahaya çıkmadan önce yapılacak hazırlıklara ve kaynak kişilere yöneltilecek ilave sorulara bu gibi ihtimallerin de eklenmesi, çalışmalarını daha sağlıklı hale getireceği kanaatindeyiz.

Halep Kolu Metni

Yer: Amasya, Aydınca Nahiyesi, Yeşilöz Köyü

Kaynak Kişi: Âşık Mehmet İnan

Yıl: 1960

ēy ālar dinleyiñ beğler toptur silahlarıñ başı, onu daşıyamaz her gişi tüfek der ki ben hezerem omuz başında gezerem yediördiñ ben gızıram ..... gama der ki ben nazlıyım göltuñ altında gizliyem ..... ħançer der ki ben bıçağam hepisinden ben alçağam ğaba tene çoñ bataram zamanıñ asırında çamlıbelde ğırķ atlıyan bir Ķórölu adında bir eşğiya gezeremiş gezerkene günlerin birisinde bunuñ ğarnı acıhtı ālar dedi arħadaşlara durbünü verin hele bir dolandırayım baħalım bir şey görünmüyö mu dedi durbünü gözüne aldı ki yamacda bissürü ğoyun var ālar dedi yamacda bissürü ğoyun gördüm dedi bi ğoyun getürüp yiyeķ dedi içinden birisi dedi ki beğlerin ā sen durūken bize verür mi dedi sen ğet sen getir biz yiyeķ dedi Ķórölu da efendim bindi ğıratıñ üstüne onlarıñ yanından ayrıldı vardı çobanıñ yanına bereketli ola çoban dedi hoş geldin safa geldin selāmunaleyKúm aleyKúmselām çoban bize bir ğoyun vereceksin dedi benimilen sen mi ğazandın dedi çoban ona veremem dedi çoban adım eşitmediñ mi dedi yoñ dedi ēy ben Ķóröluyum dedi çoban Ķórölu olsañıdı sen baña demeden sürüyü götürürdün dedi çobanıñ sözü Ķóröluña hoş geldi adam bir ğoyuna bir çobanı mı öldürecēm ben dedi döldü beğlerin yanıña geri ğeTdi ne oldu dedi beğler canım bir ğoyuna bir çobanı mı öldüreķ dedim döldüm geri geldim dedi içinden zırtabozun birisi kendinden emin sürdü atını vardı çobanıñ yanına lan çoban ħa çabuķ bize bu ğoyunu ver dedi falan derken aħa dutım aħa getüreyim derken ēr ben gidersem Ķórölu ğızar ha dedi amman

babam Ƙóróluyu burā bastırmadan al bütün sürüyü gótür dedi bunnar göyünü getirdiler yúzdüler bozdular kestiler yediler bu demürcölu ne dedi bu göyünü getiren biziğ kesen biziğ yüzen biziğ bu göyünüñ nāmı Ƙóróluyınan gétmesin biz Ƙórólunuñ yanından çıkağ bizim nāmımız yürüsün dedi nasıl çıkacāuk dediler Ƙórólunuñ posduña otururum ben dedi lúleye yúz gram da tütün basarım dedi postda çekerkene o bizi gōar dedi demürcölu Ƙórólunuñ posduña oturdu lülesini āzına aldı çekerkene Ƙórölu vardı ulan demürcölu dedi āysan ālını bilirüğ etrafın varsa etrafını bilirüğ deyince 38 atlı çehtëler çıhtëlar ğaldı bir Ƙórölu bir eyvaz 38 atlı çardañlı çamlıbelin depesine çıhtëlar bir bahtëlar ki bir kevran çıñmış geliyor bu kevranı soyarsak bize yeter dediler kevran geldi kevranı soyacañlardı bunnar kevrancıbaşı yídemiş bunnarın 38'ini de bāladı bu demürcölu ne dedi gelin dedi yıtliğini Hakk bāşlamış elimizi göynümüza salağ göynümüzu ayañlarımıza alağ varıp kevrancıbaşından yalvarıp para isteyek dedi ellerini göyunnarına duttular göyunnarını da ayañlarına vererek kevrancıbaşına seniñ ālını yıtliğini Hakk bāşlamış dediler sōra efendim kevrancıbaşı bunnarın 38'iniñ de atını verdi bunnarı birañtı bu sefer demürcölu ne dedi Ƙórólunuñ māzasını biz ğazandığ biz doñduğ gelin bunu yarağ dediler yardılar bunnar biraz ekmālen birer top ğumaş aldılar çıhtëlar ekmāleri yediler ğumaş topları ğaldı bu ğumaş topları nerde satılır dediler biribirlerine halepte haydin bañalım o zaman halepe ğumaş satmaya gidiyoruz dediler ve düştüler yola ennide halepe şehrün beri tarafına toplandı bunnar bir ğavlü ğarar ğıldılar dediler ki her birümüz bir sokağa dağılacāuk 37 ğişi geri çıñıp buraya gelücek birimiz şehirde galursağ bu 37 ğişi o bir ğişiyi bıçañlayıp öldüreceğ kimse gerüde ğalmayacak hepbirden ğararu verdiler demürcölu ğumaş topunu attan bir metre aşāı salladı bir sokañdan aşāı göyüverdi sokağın altından yōñarı iki ğarı geldi birisi ğocağarı birisi gelini mi ğızı mı bilemedi ğocağarı sordu ki mumayıp bu ğumaşların satlıñ mı dedi satlıñ nene dedi ğocağarı yanındakine dedi ki mektup ñanım dedi ğumaş topu satlıñmış şunu saña alañ dedi mektup ñanım bañım deyince demürcölu iki parmāni górdü añlı gēTdi ğocağarı atı bunuñ bacāna bāladı geçti gēTdi merhaban nerden nereye derken 37 ğişi toplandılar orúya ulan demürcölu nerde demürcölu yōñ haydin bunu arayağ dediler aşāı demürcölu yōñarı demürcölu derkene çocuñlarıñ yanına vardılar çocuñlara sordular ki yavrum şehrünizde yazığ adam görmediniz mi birisi dedi ki işTe şōrda mektup ñanımıñ parmağını görmüş de bayılmış yatıyor dedi haydi göster dediler çocuk gösterdi bunnarın kargıları vardı kargıları ğañarak bunu ğaldırdılar ne yatıyon ğañsaña dediler bunu ğaldırdılar bu demürcölu dedi ki ben āmın yanına gidecēm ney ben āmın yanına gidecēm ulan ğardaşım posda oturan senidin bunuñ yanından çıkağ diyen senidin eger sen utanmadan giderisen biz de gideriz dediler bunnar görüştüler geldiler çardañlı çamlıbele yanaşdılar ki Ƙórölu ğıratınan cırıt oynuyor demürcölu

dedi ki şindi bóyle bōün bizi bóyle görürse bu adam bizi öldürür dedi gelin ne yapañ dedi atların gemini boğazlarımıza takağ ellerimizi goynumuza sokağ bu rada bóyle sürünedurağ o bizi görür gelir dedi atların gemlerini boğazlarına tañtılar ellerini goyunlarına soñtular orda öylecene sürünürkene Қórölu bañtı ki bunnar geldi sōmeye sürdü ğıratı bunnarın vardı yanına selāmunaleyKúm ālar dedi aleyKúmselām dediler geldiñiz mi geldiğ hayđin herkeş odasına ğetsin dedi geldiler herkeş odasına indiler yeniden Қórölu bunnarı başına topladı bi şöyle beñizlerine bañtı ki hepisinden demircōlunuñ beñizi bozuñ ula içinizdeki en yúreKlunuz en babayıdiniz demircōluyudı bunuñ beñzi bozulmuş buna siz ne yaptınız dedi hay ām halep şehrinde mektup ħanım isminde bir ğız ğórdü düştü ondan bóyle oldu beñzi dediler öle deyince Қórölu düşündü ulaann şindi şun-nara sazınan mı sóylım sözünen mi sóylım canım sözden ne anlaycañlar sazınan sóylım de sözün ğiymetin bilsinler dedi Қórölu aldı sazi sinasına geldi sözün binasına bañalım ne diyecek ālar ne dinleyecek desin mi şindi desin

ben ğidiyom (da) ta halepten aşāi.... (halep aşāi)
beline dolamış ipek ğuşağı
yüz biñ deve yúkü (halep) ğumaş dóşeğı.
serin beğlere de taban gelende (oy)

Қórölu (da) bulamadın añtı bütünüñü
eyvaz beslemez mi doksan yetimi
yüz biñ batman ğadār (ñano) havan dütünü
beğlere içirün de taban gelende (oy)

çamlıbeldir de Қórölunuñ arñası
bozultur mu (ñano) eyvazın tayfası
yüz biñ batman ğadār (ñano) inan ğayfesi
beğlere içirün de taban gelende (ey)

çamlıbeldir de Қórölunuñ arñası
eyvazı sürersen şahin ğórpesi (hey)
yüz biñ deve yúkü halep (dirim) arpası, (babam dirim arpası)
atlara yedürün de taban gelende.

tokat kevraniñdan duttum bañırı

incitmeyin bir fuâharayı fâhırı
tuna suyundan (hano) boz ırâhıyı (babam boz ırâhıyı)
beğlere içirün de taban gelen de (ey)

ne mutludur şu dereniñ ayağı
añmaz oldu añey suyun ayağı
demircölunu da hâber edin giyevü
çaldırın beğlere taban gelende

dedi ve kesti âlar dedi ben dedi halepe ğızı almaya gideyom ben gelecēm
siz bu dūğünü çalın bozmayın dedi peki ēy dediler Ğórölu bindi ğıratın üstüne
allāsmarladuñ dedi ardından bañtılar ki derelerden sel gibi depelerden yel gibi
ödünç alınmış un gibi tozup gidiyo bir beleşin başına çıñtı andan bañtı ki bolu
beğleri birkaç yolun önü kesmişler ulaaan dedi bolu beğlerinden ğurtulursam
bir daha baña ölüm yoñ dedi bolu beğleri de dediler ki aña bize bir av geliya
amma altındaki at eder 300 lira üstündeki terki eder 500 lira işTe bu bize yeter
dediler Ğórölu sürdü ğıratı vardı bolu beğleriniñ yanına selāmaleyKúmselām
dedükten sōra bir sazın teline doñundu ula sazın da mı var seniñ dediler evet
sazım da var sözüm de var dedi e al bañhalım o zaman dediler Ğórölu aldı sazı
sinasına geldi sözün binasına bañhalım ne diyecek bolu beğlerine desin mi şindi

çamlıbelden aştūmı görmüşler
ğıratımı da sekişinden bilmişler
bu gelen de ğoç Ğórölu demişler
yol verin gidelim bolu beğleri

ğırat biliyon mu bura neredir (oy bura neredir)
şehitler mezarı sıra sıradır (oy)
ğanlı meydan dedükleri buradır
bir ğıratı severüm bir de ayvazı

ulan ğırat ile eyvazı methediyor herhalde bu Ğóröludur vurun şuna dediler
orda malagatten birisi dedi ki canım ne Ğóröludur ne de bir şey onların adını
ēşitmiş herif methediyor bu eleman iyi aşılmiş alsın bi daha

bir dizgin eylersem yerler yırtulur

đuyruk ğaldıranda ey sağrın örtülür
đıratın önden hangi canlı ğurtulur
fesimden dışarı sesim duymayım
dēn fadimeyim de babam size ğıymayım

ulan bu ne yapıyor bu ğadār adamı fadime yapıyor vurun şuna durun falan
derken gene içlerinden biri dedi ki canım ellemeyin adam ğüzel aşıhtır biraĥın
çalsın dedi

bir dizgin eylersem yerler yırtulur
đuyruk ğaldıranda ey sağrın örtülür
đıratın önden hangi canlı ğurtulur
fesimden dışarı sesim duymayım
dēn fadimeyim de babam size ğıymayım

yahu vurun herife baĥın herif fadime yapıyor deyince gene birisi canım el-
lemeyin adam ğüzel aşıhtır biraĥın çalsın dedi

yoĥuş yôĥaru da davşan búKüşlüm
inişen ařāi keklik şekişlim
anlı tas perçemlim (ĥano) ğöĝsü naKışım
bir đıratı severim bir de ayvazı

yahu đırat ile ayvazı methediyor bu Ķóröbudur dediler içlerinden canım ne-
decēn bu Ķóröluysa gelin bunu goyverek dedi bolu beğleri bunu goyverek tutak
derkene Ķórölu baĥtı ki bunnar baĥa uymēceđ gel en eyisi ben şunnara bir para
yüzün ğostereyin belki paraya baĥıp baĥa uyarlar deyip aldı bi daha

üç yüz altun dikilidür kúrkúmde
iki ölçē yakın vardır terkimde
đılıç ğalKan daĥılıdur sırtımda
bolu beđi ben Ķórölu değilüm

baba Ķórölu olmasan sen ne olursan ol var sen yoluna ğet dediler tamam
ğorĥuttum ya dedi son kez aldı sazi

Çóróluna gine yeni tav geldi
alabülürseniz bóyuk av geldi
bu arslan ölmedi (hano) gíne sağ geldi
fesimden dışarı sesim duymayım
dēn fadimeyim de babam size ğıymayım

dedi ve kesti ha biz fadimeyük dediler sâi mi sâi emme vardunuz şehirlerde
ēy siz necisiniz demeyin ki biz bolu beğiyiz dersiniz çardan çoluñdan eşidürüm
ġulağınız üstüne dopuzu indürür sizi öldürürüm dedi âm dímeğ dediler Çórolu
ordan sürdürü ġıratını sürdürü bir ovaniñ yüzüne vardı ki 39 ġız yerde esvab yūyor
ordan da biraz ġovmuşlar ötede bir kel ġız esvap yūyor Çórolu çevürdi yolunu
kel ġızın üstüne vurdu Çórolu ulan bir su onlardan mı isteyim bundan mı iste-
yim dedi şindik derler ki dedi bóyüklendi ondan istemedi bizim yanımıza da
varmadı derler dedi verürse de vermezse de şu kel ġızdan isteyim dedi ondan
sōra tabi bu da ēyi ġız olsaydı bunnar içine ġordı ama du bañım hele dedi sürdürü
ġıratını kel ġızın yanına aldı sazi sinasına geldi sözün binasına çalırKan su isteye-
cek bañalım ne diyecek

sular başında durursun
nohta nohta söz olursun
gōreniñ añlını alırsın
dilber vēr su içeyim (oy oy ey)

dedi aldı kel ġız

sular başında saz olmaz
ġırım dilkisi boz olmaz
bizim ilde nergis olmaz
kór mūsün in de iç su

aldı Çórolu.

misāfir geldim obana
can feda olsun sedana

ğurban olam beğ babana (ey ey ey)

dilber vèr su içeyim (oy oy ey)

aldı kel ğız

bizim elde lóker çohtur

kimi acdır kimi tohtur

ben öksüzüm babam yohtur

kór músün in de iç su

aldı Kıróölu.

hastayım attan inemem

insem de geri binemem

yolcuyum yoldan ğalamam

kel ğız vèr su içeyim (oy oy oy)

kel ğız deyince gitmiş ğalmış bi daha bişey dememiş aldı kel ğız

bizim elde nergis biter

ğohtusu āleme yeter

hasta olan döşekte yatar

kór músün in de iç su

hay pis gel dedi sen dedi ēy ğız olsana şonnar seni içine ğordu dedi kel ğız su virmedi Kıróölu da onnarın yanına varmadı sürdü ğıratı indi halepe şehrin berü tarafına vardı ki bir ğocağarı bahtırları takınmış suya gidiyor ğız ğocağarı beni müsāfir alır mıydın dedi aman ğaç dedi seni alsam atına yerim yoht atını alsam saña yerim yoht dedi ğız ğocağarı aha saña bir avuç altın vereyim dedi yā alırım atına da yerim var saña da yerim var gel dedi ğocağarı bunu gótürdü ğocağarınıñ bir ahtırı var emma içerde iki adam atınan cırıt oynuyor ğıratı çekince ğuyruğu dışarıda ğaldı ğocağarı buna yimek virdü yimek virdü ki ocahtan bucā yimek virdü ğutnu ğumaş döşek serdi ye ye ac yat örtün örtün açiht yat dedü sōra ğocağarıñnan muhabbete başladılar ğız ğocağarı seniñ kimsen yoht mu dedi yoht dedi ğocağarı Kıróöluna sordu seniñ benim de Allahtan ğayrı kim-

sem yoĥ dedi ēy ğocağarı seni baĥa nikah etsek ya dedi aman ğaç dedi bu dedi amma ğózlerini de ayıĥlamaya başladı ğız ğocağarı baĥa kórden çobandan kel- den topaldan olmayınca garibim kimse varmıyor dedi e sen bilün o zaman dedi sen bilün dedi emme dışardan bir davul sesi geldi ğız ğocağarı bōün şehrün bir donanması mı var ki davul çalınıyor dedi yoĥ bire herüf dedi ya beyölunuĥ bir nişannısı varıdı mektup ĥanım da diye dedi ē paşölu paraynan dař ğoydu ona dúğün oluyor dedi ey ğocağarı dedi şu ğumaş topunu al mektup ĥanıma biraĥ gel dedi aman bire herif dedi beni bu elbiseyken oraya ğorlar mı dedi ğız ğocağarı aha saĥa bir ğoşam altın dedi ğet kendine ğutnu ğumaştan ğozel bir elbise kestir dedi ki mektup ĥanımın üstündekinden daha iyi olsun dedi ğocağa- rı ğeTdi elbiseyi Kórölunun dediği gibi kestürdi yeni elbiseyken eskisini değiş- türdi ğocağarı dedi ceplerine altın doldur dedi oraya varınca Kórölunuĥ ğarısı geldi derler dedi sağından sorana sağ cebinden altın vër solundan sorana da sol cebinden altın vërererek de ğet dedi oruya da varınca mektup ĥanım getürdüğün ğumaşların satlıĥ mı hediye li mi derse satlıĥ dersin fiyatını sorarsa fiyatını bilmeym seniĥ gibi bir ğızım var o gelir bildirür dersin dedi efendim ğocağarı bu mektup ĥanıma giderken elbise görmemişin elbiseye baĥarak gidiyor altını maltını unuttu halayıĥlar da sandılar ki bize selam veriyor sandılar selāmuna- leyKúm aleyKúmselām hanımefendi diye diye seāmařdılar bu çıĥtı mektup ĥanımaĥ yanına ğız mektup ĥanım dedi bōün dúğünün oluyor dedi bir ğumaş topu buldum bu birine hediye dir amma bunu ne yapım dedi getirün hele satlıĥ mı hediye mi dedi satlıĥ dedi fiyatı ğaç dedi fiyatını bilmeym dedi sen gibi bir ğızım var fiyatını o bilir dedi ēy sen ğet de ğızın gelsin dedi döndü geri geldi ğocağarı ne oldu dedi ğocağarı Kóröluna sen ğet de ğızın gelsin diyor dedi ey ğocağarı dedi şu altınları al gótür de baĥa seniĥ elbisen gibi elbise kestür ama seniĥkinden daha ğuzel olsun dedi ğeTdi ğocağarı biraz elbiseli kestürdü Kórölu bu ğarı elbisesini ğeydi peçeyi yüzüne çekti dopuzu ğoltuğuna aldı sazi da cebine soktu haydi baĥayım mektup ĥanımaĥ yanına vardı halayıĥlar ..... iki tarafına çığırttılar Kórölu sağ yanına selam veriyor sağ cebin- den bir altın veriyor sol yanına selam veriyor sol cebinden birer altın vererek gidiyor yōĥarı çıĥınca dedi ki mektup ĥanım buyur hanımefendi dedi Kórölunuĥ altına bir masa aTdi otursun diye de bir yolluĥ verdi daha sonra onun ğúzelli- ğinden etkilenererek eyvahh dedi bu ğız vezire bilen gelin olur dedi şindi paşölu bunu ğörürse bunu alır beni almaz dedi şunu bir başımdan ğondereydim ya dedi mektup ĥanım dedi ki hanımefendi dedi ğozele baĥmak sevaptır bir açıl- san da saĥa bir baĥsak dedi tamam bire mektup ĥanım kimse ğalmasın burda ben bir saĥa ğörüneyim dedi öyle deyince bu pařölunuĥ ğarısı emir verdi kimse ğamlasın herkes çekilsinler dedi herkes çekildiler mektup ĥanımla Kórölu oda- ları iç içine iç içine açaraĥ ğediyorlardı soĥ odaya gelince Kórölu ğapıyı kitledi

ğarı elbisesini soyundu mektup hânım bi geri bahtı ki gâşları bilek gibi bıyıhları balta sapı gibi bir adam soyunmuş sen is misin cis misin kimsin sen dedi ben ne isim ne de cisim yaradan Allahın gıluyum dedi ben çamlıbeldeki göç Kôrölu dedikleri benim dedi onun Kôrölu olduğuna mektup hânım inanmadı Kôrölunuñ dedi yedi yerinde yedi yarası var diyorlar dedi aha buyur dedi gösterdi buna inanmam dedi ki yitmişsin dövüşmüşsün ondan olmuştur inanmam ben dedi ya altından tacı varmış onun dedi aha buyur dedi gösterdi altından tacı da zengin olup almışsındır ya nölacâh dedi Kôrölunuñ sazı varmış dedi sol yanına vurunca mercan oluyormuş sağ yanına vurunca saz oluyormuş dedi buyur aha dedi bu ğarı inandım ki sen Kôrölusun demeğe ğalmadı bunu duttu döseğe vurdu bir de sağ yüzünden ısırıldı ısırmasa laf geçiremeyecekti ondan sora efendim bunu ısırıldıhtan sora bunnar muhabbete başladılar mektup hânım dedi ki Kôrölu dedi şindik paşölu varırsa gelir seni de öldürür beni de öldürür gel seni sahlayım dedi nereye dolaba gir ey dedi dolaba ben sığsam sazım sığmaz sazım sığsa dopuzum sığmaz dedi dopuzunla sen gir de sazı ben ğaldırırım dedi Kôrölu dopuzuynan bu dolaba girdi emme dedi paşölu varınca bi yahınlık görürse ikini zi de topuzumla öldürürüm sizi dedi birden paşölu taht taht ğapıyı vurdu kim o dedi benim paşölu dedi vay üç günüm ğaldı işTe dedi ne oldu çalıyon gine mi geldin boun hastayım halbuki dolaptan ğorhuyor canım dedi her geliyem hastasın her geliyem hastasın dedi boun dedi ğırk kese akçeye bir yüzük aldım bunu bari şu parmağına da hayım geçip gideyim dedi parmağına dahtı gediyorum aha derkene sazı ğördü gız mektup hânım şuara mı çaldırıyon dedi ey sen davulnan zurnaynan eyleniyon ben de şuaraynan deyince paşölu beşey diye medi yüzü dahtmış da paşölu elini atmış da mektup hânımı öpecemiş dolaptan tū deyip de dopuzu sallayınca dolapta şişeyler vazolar camımış çarpmış ğırıldı hemen mektup hânım elde ğumaş ğaş dedi Allah ilen ayrılmaya dösehten demür demüre seyirterek ..... bu çıhtı geTdi o çıhtıhtan sora Kôrölu da çıhtı dolaptan yüzü kendi parmağına tahtı yağlığını da mektup hânıma birahtı o da geTdi halayıhlar ulaştı lan bu nerden girdi nerden çıhtı biz buraları ğoruyoruñ biz seni amıza astıruhu dediler ulan anız kimdir sizin dedi paşöلودur dediler ne veriya la 40 lira aña size 80 lira veriyorum dedi oooo amız sensin zaten dún geldik biz buraya dediler ondan sora efendim bu geldi ğocağarıñ yanına eski esvaplarını giydi atına bindi torbasını dasını aldı haydin bahtalım ata darı toplamaya çarşıya gidelim dedi merhaban nerden nereye derken halayıhlardan halayıhlar dediler ki biz bu parayı bundan ayrılırken bunun ğapısında yemiyeğ çikañ ğapımızda yiyeğ dediler nasıl çikañ diyek ki dediler ulan paşölu bizim gibi adamları beslemedenise ğocağarıñ bir ölu var babayıt onu halayıh et yeter deriz dediler biden paşölu geldi ulan paşölu dediler buyurun dedi bizim gibi adamları sen niye besliyon ki yav ğocağarıñ bir oğlu var ki bizden daha yit

dediler nerde işTe filanca yerde acem içinde kendilerine tatar derlerimiş iki adam varıdı paşölu bu iki tatarı gónderdi Qórölnu çarşıda buldurdu gocağarıniñ ölnu sora sora buldular gocağarıya sordular ölnu nereye gèTdi amman gacın dedi ne olur ne gider beni alalı bir hafta oldu dedi bir gún ossun goynumda yatmadı dedi gız gışini sormuyoñ ölnu soruyoñ dediler canım delü mü ne dedi eski urbalarını giydi çarşıya atına darı toplamaya gèTdi çarşıdan aşāya èndi dedi çarşıya èndiler ki Qórölu başı kesik gız gibi dönüyor lan abdal adam seni paşölu istiyor dediler nerde gönānda anam beni döer beni gōar gidip anamdan izin alañ sōra gideğ dedi ondan sōra efendim şindi bu bunnarı uzun süre yürütü emme ulan abdal dediler sen biraz abdal gibisin usul usul selām verceñsin dediler gızın eski nişannısı beyölu da orda oturuyor paşölu da orada oturuyor dediler seni döer dediler usul olurum yav derdime ne olmuş ki benim dedi oraya vardı selāmunaleyKúm dedi ve mēr ben de sizi tanımam düştü sandım düştü dedi sazınıñ teline doñundu ulan sazın da mı var abdal seniñ dediler sazım da var sözüm de var dedi ey al bañalım dediler canım ne alayım sair bayır söylerim beni döersiniz dedi yoñ döersiniz döersiniz-dōmek derkene gızın eski nişannısı beyölu dedi ki ulan abdal ırmağ gıyılarındaki beyaz guşları görmedin mi dedi e górdüm ey bunuñ nişannısını mektup ñanı mı onnara benzetemen mi dedi mektup ñanı mı görmedim senden eşiTdim bilmiyom ki dedi öle deyince paşölu lan abdal dedi anamıza bacımıza sōme de bildüğün gibi söyle dedi saña atına bir ölçek darı dedi darıyı sezince bu yumışadı aldı sazi sinasına geldi sözün binasına bañalım ne diyecek ālar ne dinleyecek desin mi şindi

bir çalaca górdüm de gınaleli var gınaleli var
kemere siñturmuş ince beli var ey
bir zaman gonusıtum (ñano) datlu dili var
ak kuğuda böyle teller olur mu

ulan bu nerden görmüş yav gizli dedi paşölu buna bir ölçek darı verün gètsin bu dedi ne diyon dedi beyölu bir ölçek darı verin bu gidecek bu dedi yoooh bu adam seniñen gayrı kesti benden saña üç ölçek darı söyle abdal dedi

paşölu da geldi gapiya vurdu (ey gapiya vurdu.)
içeri girinci ñatırın sordu (hey)
inciden mercandan (ñano) sazımı górdü
ak kuğuda böyle teller olur mu

yahu dedi orda bir saz dururdu dedi bunun saziymişdur dedi muhakkak benziya hem de dedi bunu ğōun gidecek bu Şindik dedi ney ğōun gidecek dedi beyōlu dedi ki bu adam seniñen gayır kesti dedi benden saña dōrt ōlçek darı buyur abdal sōyle dedi

alttan ğaptım da dōŐŐ vurdum
añŐam sađ yūzūne bir niŐan ğōdūm
dolapta ŐiŐeyi (ñano) ğadehi ğırdım
ak kuğuda bōyle teller olur mu

yahu dedi bunuñ dediğinin aynısı orda oldu bunu ğōun ğetsin dedi duuuuuur dedi beyōlu niye yav benden Şuna on ōlçek darı verin de ğetsin ben dedi paŐōlu dur dedi gayrı ne var benden yirmi ōlçek darı sōyle abdal gayrı kesti bu adam seniñen dedi

yađlıđım onda da yūzū bende
iki buçuñ saat eğlendin yanında
datlı muhabbeti (ñano) bu Őirin canda
ak kuğuda bōyle teller olur mu

yav yūzūk benim aldıđım yūzūe benziyo he dedi beyōlu dedi ki yav sen ğudurmuŐun bu birine saz çalar dañılur bir yūzūk dedi canım nedecen yūzūnu Őunu bunu benden Őuna otuz ōlçek darı verin de Őu ğetsin dedi paŐōđlu beyōlu dedi ki benden ğırk ōlçek darı sōyle abdal durma dedi

alttan ğaptım da dōŐŐ vurdum
añŐam sađ yūzūne bir niŐan ğōdūm
dolapta ŐiŐeyi (ñano) ğadehi ğırdım
ak kuğuda bōyle teller olur mu

vallaha dedim yemin ettim ğō Şunu dedi lan sen ğudurmuŐun bu nassı orda olsun felan canım benden ğırk ōlçek darı ver Őe ğetsin benden elli ōlçek darı sōyle abdal durma dedi

mevlam izūn versūn aŐururum dađları

şen ederim bañçeleri bağları
çoñlarını górdüm (ñano) sizin beğlerin
ak kuğuda böyle teller olur mu

allāsmarladuñ dualarla dedi hoş geldin safa geldin abdal uğurlar olsun dedi
beyölu paşölu söylemedi de beyölu söyledi paşölu susdu ulan bizim ambarın
ağzını açın da dedi beyölu bu ne ğadār at darısı gótürürse gótürsün dedi onuñ
atınıñ torbası da az alıyordu bir kilo darı aldı mercúmāniñ altına éndi āzını
aşāya çevürdi dóke dóke ğocađarınıñ evine vardı o şehürde ördek culuñ ğaz
tauíñ ne ğadār varsa dariya söğürttiler Ķórölu vardı ğocađarınıñ eviñe ğız
ğocağarı dedi şu yüzü al mektup ñanıma birañ da gel dedi ğocağarı yüzü aldı
mektup ñanıma birañtı geldi merhaban ne ediyon diyerek Ķóröluynan
ğocağarıya Ķórölu dedi ki ğocağarı ben seni almam dedi niye almam ey ben
seniñ pezevenk başın mıyım günde on kere varıp geliyom mektup ñanımiñ ya-
nına dedi şindi dedi al kireşli ğonağı kafana yiterim seniñ dedi beni almazsan
dedi amman ğocağarı dedi öyle deme de saña zorlu túrkülerim var söyleyim
dedi eyi mi dedi Ķórölunuñ ğocalmaz túrküleri vardır olur dedi e hadi bañalım
dedi aldı sazı sinasına geldi sözün binasına bañalım ne diyecek ğocağarıya

ben bir ğocağarı aldım
ikinek bir danası var
añşama bişirür tauíñ
sabaha kaynanası var

ğocağarı horuzlanur
gelin dedükçe ğızlanur
önünde ğarpuz gizlenir
ardında pusanesi var

ğocağarı dişin ğouk
öpemiyom yüzün soyuñ
añşama bişirür tauíñ
sabaha kaynanası var

dedi aldı ğocağarı

nezleden döküldü dişim
ğırık ğıza dēr benim işim
daha gencecüktür yaşım
ğoca değül gencim ben

aldı Ğórölu

başına çeken mitili
söylersem çîhardın çitili
alt yanın ister fitili
almam seni ğocağarı oy oy

almam yarenliğini biraĥ kötü söylerem dedi amman ğocağarı dedi eyi túrkü
söyleyim o zaman dilim kaydı dedi

başında bitler yarışur
çenen burnuĥa ğarışur
yağrîn yaĥana bulaşur
almam seni ğocağarı

daha o yarenlikte misin dedi sazı ğırarım dedi amman ğocağarı sazım elimin
değneği eyi túrkü söyleyeyim öyleyse saĥa hağğaten unuttum dedi

ğocağarı yaşın yetmiş
tummanda sadırın dartmış
döşşekte gavarın artmış
almam seni ğocağarı oy oy

almam yarenliğini biraĥ diyom saĥa dedi hele ğocağarı dur öyleyse o zaman
eyi túrkü söyylim saĥa dedi

ğocağarı seni alan ne eder
alır melmekete gider
satar da karını ne eder.

alam seni göcağarı oy oy

alam deyince dillerini seveyim bunu desen de beni bunaltmasan olmaz mıydı dedi emme göcağarı seniñlen bir ğavlüm var dedi nasıl dedi ğirat hamladı dedi ben ğiratın hamliğini alım dedi sen de ötemizi berimizi hazırla dedi seni gelürken terkeye atayım da geçeñ gideğ dedi peki ey dedi öün de mektup ğhanım ğırık ğızınan ğhasbañçeye çıñtı da ğuççük bacısı dedi ki bacım sen bōün-nerde sararıp soluyon dedi řu çeşme olmuş suyu azcıñ elini yüzünü bir yū dedi mektup ğhanım eliniñ yüzünü yüzüne çalacā sırada Ķórōlu çitin bir yanına dikildi ğuççük bacısı dedi ki bacım dedi bōün rüyamda seni boz bulanıñ bir su aldı gót-tü dedi herhal sen gediceñsin dedi saña bir túrküm var söyleyim de ğreylesen ğet dedi orda elinde sazı yōudu da ğerek bu saçlarını ..... memeleriniñ üzerine uzattı da öylecene çaldı o da desin mi desin bañalım

ğhasbañçadayıñ selvim çinar
anam duyar saña yanar
bey babam tañtından ener.
gel bacım ğetme gurbete

zalım gurbet elin ğañrı
ya çekilir ya çekilmez.

ğhasbañçadayıñ selvim ğavağ
gel bacım sevdanı birağ
gideceğın yollar ırağ
gel bacım gitme gurbete

zalım gurbet elin ğañrı
ya çekilir ya çekilmez

dedi aldı mektup ğhanım

ıñrar verenler dönmesin
anam duyarsa yanmasın
bey babam tañdan enmesin

gelin ğızlar helal eylen
bey babama selām söylen

dedi aldı ğuççük bacısı gedecēni sezdi

ĥasbaĥçadayĥ selvim söğüt
gel bacım vereyim öğüt
o nişannın bundan yıt
gel bacım ğetme gurbete

zalım gurbet elin ğaĥrı
ya çekilir ya çekilmez.

dedi aldı mektup ĥanım

ĥasbaĥçama dayanamam
iĥrar vermişim dönemem
yolcuyum yoldan ğalamam
gelin ğızlar helal eylen
bey babama selām söylen

deyince Kórólu dedi ki bu ĥasbaĥçeye ..... ellere dedi benim bahçaları
methedeyim şuna dedi endürdi sazı

bir baĥçam vardır ki de buna nōlacaĥ (buna nōlacaĥ)
büyük çevren dahi halen dolacaĥ
dört yanında altın kōřkü olacaĥ
ver elini de bin ğırata gidelim

bir baĥçam vardır ki de bundan maĥaza
hint ğumaşını verdim makasa hey
çürüttüm sözünü hey behey geveze
ver elini de bin ğırata gidelim of

dedi elini aTdı mektup ħanıma bindirdü ğıratın üstüne ğıratı depti ğırat yórümedi eyvaahh ğırat edecēn bu muydu baña dedi öün de paşölunuñ traş gúnüydü ğapısınıñ önünde bir yandan traş oluyor bir yandan da dolanıyordu çevürdü paşölunuñ ğapısınıñ yanına vardı paşölunuñ ğapısına dikildi aldı sazi sinasına geldi sözün binasına baĥalım ne diyecek paşölu ile mektup ħanım terkide

ezelden bile dim de ben saña kini
ĝarşılıĥlu yapdurmışım ben hanı
terkime almışım (ĥano) mektup ĥanıma
allāsmarladuĥ derim paşölu

çamlıbeli sorarsan bir ĝuççük çiftlik
içinde yayılır doksan bin etlik
terkime almışım (ĥano) ĝınalı keklik
allāsmarladuĥ derim paşölu

dedi çevirdi ğıratı haber verdi ğırat yórüdü türkçesi tükendi herifin ĥatırımını sayan yórüsün ĝurtarmaya deyin emir verdi paşölu o şehirde devriş asasıyan çiftçi masasıya kimse ĝalmadı Ķórölunuñ peşine seyürttü şehürden dışarı çĥınca dedi ki mektup ĥanım bu şehür en yúrekli en yıt en ĝabadayısı kim dedi mektup ĥanım dedi ki kiziroĝlu mustafa beyden ĝalanı şamarımla ĝoalaram dedi öyle deyince Ķórölu dedi ki kiziroĝlu mustafa bey dedi tonuz ĝavgasında benim topuzum gelince ne edeceğini bilmedi eee tersledi ydi dedi birden önden sókmüş kiziroĝlu mustafa bey geldi lan kiziroĝlu mustafa bey dedi ne dedi ulan benim topuzum elinden tonuz ĝavgasında neler çekiyodun dedi yedi kere terslediĝün aĥlımda deĝül mi deyünce vay ām Ķórölu sen misin geçin obürünüñ başucunda ölmeden Ķórölunuñ ayakucunda ölmek iyidir geçti onnara ona geçti deĝin neden geçti biden atıyan sókmüş bi yannı traş olmuş bi yannı da tarş olmamış paşölu geldi paşölunu ĝattı ğıratın önüne çala-batıra Allah ĝurtara bir belenden yóĥaru ĝoaladı paşölu bir sarpa kendini sapıttı ĝurtardı ulan dedi maldan da olduĥ ĝarıdan da olduĥ az daha datlı canın verdiĝü başını yesin ĝarısını da gızı da gelin geri dönek dedi döndüler geri mektup ĥanım ile Ķórölu bir ovanın yüzüne endiler Ķórölu dedi ki mektup ĥanım dedi ben buradan gide rim ama uyĥusuzum ĝırat açtır ĝırat biraz yesin ben biraz uyuyayım öyle ĝidek dedi ĝargıyı ĝaĥtı eğri kılıcı çĥıarttı ikisiniñ arasına uzattı namahrem saydı kendüne metup ĥanım hay hakk dedi bu kendine ĝötürmüyor beni dedi başladı

ālamaya mektup hânım ālarkene metup hânımıñ gözünden Qórólunuñ yúzüne
bir damla yaş dokúldü ..... irkildi gız mektup hânım yağmur mu yağıyor dedi
yoñ dedi gözünü sildi mektup hânım heral kederlendin saña bir túrküm var
söyleyeyim de geçek gidek dedi aldı sazı sinasına geldi sözün binasına bañalım
ne diyecek mektup hanıma

odalar yaptırdum da birtek direklü
sıvalar vurdurdum yeşil boyaklı
demircölu derler (hâlo) benden yúrekli
verecem seni ol ahtım vardur
o da benden daha babayıttir

dedi atına bindi çardañlı çamlıbele yanaştı beylerin içinde en kótüleri köse
kenan idi āmız geliyor haydin garşılayañ dedi aha buna verse varurum dedi
hepsi yıt idi gelen geldi aha buna verse varırım aha buna verse varırım bunu bir
odaya indirdüler pencereden başını çıharttı bañıyordı bir bañtı bir atlıyı söktü
aha bu gelen seniñ nişannın dediler bañtı ki ötekilerinden iyi taha o beni buldu
ben onu buldum dedi demircölu bir bañtı ki mektup hânım gelmiş bañıyor ora-
ya gine bayıldı düştü buna gelen bir şamar giden bir şamar ulan bunuñ elinden
ekmañ yemeycen mi su içmeycen mi çocuñ kaç zaman öte gétmeycen mi dedi
yok Qórölu dödügünlen ğalmadı yeniden düün yaptı bunnarı muradına erdirdi
burada bitti Qórólunuñ naiyeti vesselam

ismimi saldım gún halepe düştüm
sözün çürüğüne alevü virdüm
bu aşığın elinden (canım) yandım kül oldum
beni mecnun eden yarden bilürüm

karannihtan aştım aştım benim yaşaru
dalgaların geldi canım boydan aşırı
duzañ ğurmuş aşığa hele düşürü
dünya hertürlüye gelgen bilürüm

zalım eydür harvan harvan ğalñıp bañmadın
ğaşların búkmeden canım canım yañmadın
böyle dostun hağğın nefsin çekmeden

ölümdedir yarım Hağğa ümidim

KAYNAKÇA

- Arslan, Mustafa. "Köroğlu Destanının Türkmen Benzer Metninde Genç Kahramanlar Hakkında Hikâyeler". *Millî Folklor* 51. 13 (2001): 42-50.
- Boratav, Pertev Naili. "Doğu Anadolu'da Folklor Derlemeleri". *Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi* 4. 1 (1946): 85-95.
- . *Köroğlu Destanı*. İstanbul: Kırmızı, 2009.
- Ekici, Metin. "Anadolu Sahası Köroğlu Kollarının İsim ve Tasnif Meselesi". *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi* 2 (1998): 235-240.
- . "Anadolu Sahası Köroğlu Anlatmalarında Kadın Tipler". *Millî Folklor* 44. 11 (1999): 10-17.
- Karadavut, Zekeriya. *Köroğlu'nun Ortaya Çıkışı*. Bişkek: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, 2002.
- Kaya, Doğan. "Türk Kültürü Dairesinde Köroğlu". *Alatoo Academic Studies* 4 (2016): 89-96.
- Kırzioğlu, M. Fahrettin. "Kars ve Çevresinde Köroğlu'na Ait Anlatmalar". *Halk Bilgisi Haberleri Dergisi* 117 (1941): 209-214.
- Özkan, İsa. "Köroğlu Destanı'nda Kahraman ve Atının Doğuşu ile İlgili Motiflerin Tahlili". *Türk Dili Dergisi* 549 (1997): 223-233.
- Sakaoğlu, Saim. *Gümüşhane ve Bayburt Masalları*. Ankara: Akçağ, 2002.
- . *Masal Araştırmaları*. Ankara: Akçağ, 1999.
- Sever, Mustafa. "Köroğlu Destanı Antep Rivayeti". *Bilig-Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi* 24 (2003): 65-78.
- Sever, Mustafa. "Köroğlu Destanı'nda (Azerbaycan Kolu) Kahraman ve Karşı Kahraman Tipleri". *Akademik Bakış Dergisi* 4, 8 (?): 195-202.
- Türkmen, Fikret. "Köroğlu Hikâyelerinin Yayılma Sahaları ve Menşe Meselesi". *Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 4 (1985): 9-19.
- Uğurlu, Serdar. "Köroğlu'nun Halep Kolu (Amasya Varyantı)". *Millî Folklor Dergisi* 115 (2017): 157-169.
- Uğurlu, Serdar. "Köroğlu Destanının Halep Kolu Amasya Rivayetinin Varyantlaşma Örnekleri". *TEKE Dergisi* 6. 1 (2017): 115-132.
- Yakıcı, Ali. "Halk Anlatılarında Yer Alan Köroğlu Tipleri ve Âşık Köroğlu'nun Bu Tipler Arasındaki Yeri". *Millî Folklor* 19. 76 (2007): 113-123.
- Yıldırım, Dursun. "Köroğlu Destanı'nın Orta Asya Rivayetleri". *Köroğlu Semineri Bildirileri, Kültür ve Turizm Bakanlığı*, 103-114, 1983.